

HET OUDE DORPSLEVEN OM ROERMOND EN IN MIDDEN-LIMBURG.

VAN ZIJNE SCHUTTERS-GILDEN IN DE MIDDELEEUWEN.

WAARTOE ZIJ ZOOAL DIENDEN.

In de middeleeuwen kunnen we overal, in binnen- en buitenland, op wilde tijden wijzen. Zóó wild en rumoerig, dat zelfs hier en daar een vorstenkroon wel een speelbal geelke, waarmede de groote heeren zich verlustigden.

Inderdaad werd er soms geplukbaard en gevochten, en het stof, dat er door opgejaagd werd, had de gewone man, de boer in zijn nederige hut en de burger eenvoudig te slikken. Waar harde slagen gevallen zijn, zijn die ongetwijfeld op de ruggen der boeren, dorpsbewoners en ook burgers neergekomen. De groote heeren van toenonden, op eenige uitzonderingen na maar weinig medelijden met den kleine dorpsman; ja, al die ridders en groote bezitters en harde dictatoren woonden bovendien op sterkten en burchten in het land, waar ze leefden omschermd door water, wallen en grachten en hooge muren.

Maar ook zij hebben met elkander gevochten, hebben vaak het land te vuur en te zwaard verwoest, en mannen en vrouwen geschonden. Recht en gerechtigheid hadden destijds weinig in te brengen en het was alom een zeldzaam hopelooze warboel. Wie kracht, sterkte en macht bezat, die had wat te beteekenen en kon zich ook staande houden! En daar zelden of nooit een opperste rechter met sterken arm het land beschermde, ontstonden overal rooversbenden en roofridders, die vrij spel hadden voor hunne geweldenarijen.

Dieven trokken met groote scharen door het land, of lagen verborgen in hier en daar nog bestaande geheime schuilplaatsen. Daar dus de kleine of gewone man verstoken bleef van alle mogelijke bescherming, was hij wel genoodzaakt, zelf hard en huis te verdedigen.

Het waren harde tijden voor den dorpsman. De waarheid van het spreekwoord: „moeilijke tijden eischen sterke menschen”, was ook op hen toepasselijk.

De mannen van destijds bleven niet bij de pakken zitten. Zij hebben zich, eerst in de steden, en toen ook in de dorpen, te zaam gevoegd als broederschappen en gilden. En de werkman heeft op feest- en Zondagavonden weermiddelen ter hand genomen, zich geoefend in het gebruik van schiettuig, eerst met gewonen boog of handboog en pijl, ook met kruisboog en stalen veer en in latere eeuwen met de handbuis of vuurroer, d.i. met het geweer. De kruisboog heette ook wel armborst. Want in de Limb. Wijsdommen staat: „Item voirts wer ein mets trekt off ein „armborst” spint ende leyde 't met eynen pyl om eynen ergh te doen”, enz.

De kleine steden waren toen omgeven door grachten en muren, torens en poorten. Maar ook de dorpen waren niet alle zonder beschutting. Ook daar was vaak een gracht of een dichte, meer dan manshooge haag, om de kom getrokken, waarover geen ros of paard springen kon. En aan den uitgang van het dorp stond, als er nog geen kerktoren was, vaak een wachthuisje, nog al hoog opgebouwd, waar in moeilijke tijden een daartoe aangewezen dorpeling op kijk-uit stond, om te bespieden, wat er al zoo in de omgeving voor gevaar kon schuilen.

Was men er echter zeker van, dat dag en nacht krijgs- en rooversvolk in de nabijheid verscheen, dan werd in de straten op een koe-hoorn geblazen of getoet, of werden de kerkklokken geluid. Dat waren de signalen voor den dorpeling, om terstond de rossen van de ploegen af te spannen, of voor de ambachtslui om hamer en schaaf neer te leggen. En allen, die anders vlijtig en vreedzaam den ploeg voerden of den hamer hanteerden,

zwaaiden dan het zwaard en begaven zich aanstonds achter haag en muur ter verdediging. Ja, deze menschen waren werkelijke schutsen, (be) schutters hunner heemplaatsen, hunner vrouwen en kinderen.

Maar er was nog veel meer. In tijden van den oorlog met zijn slagvelden, regeerde ook de ontzettende ziekte de pest. Zij was dan als 't ware de gezellin van de slagvelden. Wie van deze vreeselijke ziekte nooit iets hoorde, leze maar eens na, wat ons Limburgsch historisch tijdschrift „De Maasgouw” daarover zegt omtrent de middeleeuwen. En hoe zij ook in Midden-Limburg heeft huisgehouden. Geheele gezinnen, geheele straten, ja, geheele dorpen stierven toen uit. Zij doodde de moeder, die een zuigeling aan hare voedende borst drukte, knikte het spelende kind af als een roos. Geen haardrook steeg meer op uit de schoorstenen der uitgestorven hutten en tevergeefs maande 't hongerige vee in den stal den gestorven verzorger. Wederom grepen toen gevoelvolle en offervaardige schuttersbroeders in. Zij brachten de dooden weg, opdat de lijkenreuk niet het landschap zou verpesten, zij bewaakten het verlaten erf, het doodstille, soms voor drie vierde deel uitgestorven dorp. En als een hunner zelf stierf, verzorgden zij de teraardebestelling, lieten missen lezen en baden voor zijn eeuwig heil.

Zoo handelden zij vol mannelijke, christelijke eensgezindheid, en in de dorpen, waar een dergelijk degelijk Schutters-broederschap bestond, was de bevolking van rust en kalmte verzekerd.

De oude schutterijen kenden nog meer deugden.

Maar niet alleen was hun doel de bevordering van levens- en lichamelijk welzijn, neen, ook het zieleheil had hun volle aandacht. Zij verlangden, dat niemand hunner in twist en strijd geraakte, vermaanden elkander zich te hoeden voor vuile taal, vloeken en zweren.

Trouw aan de kerk, schreden zij ook naast het Allerheiligste bij de processies, om Het, vooral in den tijd der wederdoopers, voor laster en ruwheid te beschermen. Ja zelfs hebben zij destijds in meer dan een Limburgsch dorp de wederdoopers en gereformeerden met de wapens verjaagd, indien deze zich aan bespotting en erger schuldig maakten.

Het is een uitgemaakte zaak, dat waarachtig blijmoedige menschen ook goede menschen zijn. Dat woord was dan ook bijzonder toepasselijk op de oude schuttersbroeders. Ieder jaar hielden zij hun „pronk” of bronk, of er moest een ernstig beletsel tusschenbeide gekomen zijn. Die omme- of optocht vond meestal plaats op hun patroonsdag. 's Morgens werd die optocht eerst gehouden met vaandels en de relikwieën der heiligen; 's namiddags verzamelden zij zich óf op een plein of Platz, óf vóór 't schuttershuis, waarna zij den houten vogel moesten naar beneden schieten. Aldus geschiedde nog in de middeleeuwen, al is na die jaren hier en daar ook eene wijziging in dat programma aangebracht.

Na afloop der plechtigheden werd dan voor een frisschen drank en een lustigen dans gezorgd. Vaste regels en bepalingen zorgden er echter voor, dat ook hier alles in orde, eer en deugd verliep, want wie zich op een of andere manier te buiten ging, werd stevig gestraft.

Oud en jong was op dat feest tezamen, zelfs geestelijke en wereldlijke overheid ontbrak er niet. Want de autoriteiten wisten maar al te goed, wat deze broederschappen presteerden, wanneer het gold den vijand te weren of de tucht te be-

waren.

De toenmalige schutters waren dus de beschermers van heem en erf, maar zij waren ook de dragers van de dorpsfeestelijkheden. Welnu, de opvolgers van deze broederschappen hebben we thans nog in ons Midden-, ja in ons geheele Limburg. Het zijn immers de schutterijen onzer dorpen, moge de een dan ook interessanter zijn dan de ander.

Het is alleen maar jammer dat in enkele dorpen, waar de schutterij zelfs vele jaren bestond, van lieverlede, door te weinig samenwerking, het gilde-corps dreigt af te sterven en de ernst en de beteekenis ervan verloren gaan. Juist omdat hunne voorgangers der middeleeuwen een zoo merkwaardige rol hebben gespeeld in het volksleven, moest geen enkel corps aan deze oude, schoone zede waarwel zeggen, integendeel moesten de dorpen, waar nog geen schuttersgilde bestond, trachten er een op te richten. Want er schuilt toch heel wat kleur en poëzie, overgeërfde wapentrots en zelfstandigheidsgevoel, waakzaamheid en bescherming in onze schutterijen, als survivals der aloude gilden.

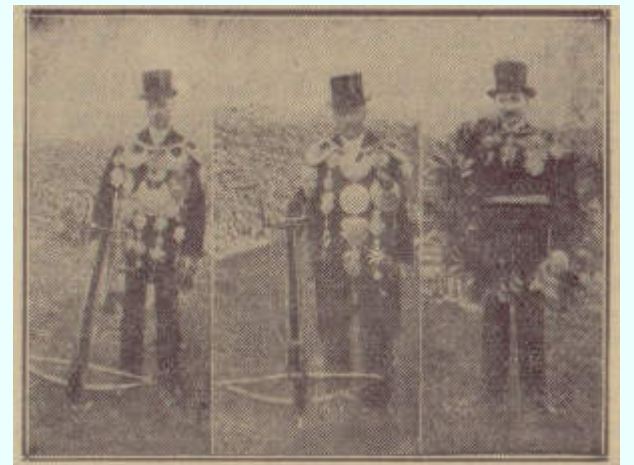
Wie dit jaar nog weer eens een herhaling en opleving van al dat oude schoons der schuttersgilden in Midden-Limburg wil zien, verzuime niet, om op 12 Juli e.k. het lieve en gezellige dorp Beesel te bezoeken, waar de zeer oude Broederschap St. Sebastiaan dan een groot schuttersfeest organiseert en waar de veteranen der verschillende gilden uit Limburg zullen samenkomen, ten einde den onafzienbaren stoet niet alleen op te luisteren met hun mooie oude vaandels, met trom, fluit wapens en versierselen, waarbij de zilver-omhangen „koning” een markante figuur vormt, met demonstratie van 't zoo hoogst noodig „vendelzwaaien”, maar ook om de herinnering nog weer eens te doen opleven aan tijden van beproeving, wijl:

„Ook rust op onze Schutterij,
Een roem uit oude tijden,
Toen eens, tot lof der kerke, zij
Van snoodheid haar bevrijdden.
Te wapen liep dan 't wakkere gild'
Geloof en moed ten teeken,
Een schoon devies stond in zijn schild:
„Den smaad aan God te wreken.”

(Vers uit het Schutterslied van den Midden-Limb. Schutterbond).

(Woorden van ondergeteekende, zangwijze van Max Guillaume).

GERH. KR.

Schutterskoningen met hun eeretekenen.